

АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ КИІМДЕР ТҮРЛЕРІН
ОҚУШЫЛАРҒА «СКАРАБЕЙ» ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ
МЕҢГЕРТУ

Бекниязов Б.,

Әжінияз атындағы НМПИ Қазақ тілі және әдебиеті кафедрасының доценті, (PhD).

Сабирова С.,

Қазақ тілі және әдебиеті тәлім бағытының 4 курс студенті.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15271925>

Аннотация: Мақала Абай Құнанбайұлының өлеңдерінде кездесетін қазақтың ұлттық киімдерінің түрлерін оқушыларға "Скарабей" технологиясы арқылы меңгертуге бағытталған. Негізгі мақсаты оқушылардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыру, Абай шығармаларындағы ұлттық киімдер туралы білімдерін кеңейту және "Скарабей" технологиясын қолдана отырып, оқытудың тиімді әдісін ұсыну.

Түйіндеме сөздер: Абай Құнанбайұлы, ұлттық киімдер, «Скарабей» технологиясы, интерактивті оқыту, ұлттық мәдениет, ұлттық құндылықтар, «Мига шабуыл» әдісі.

Abstract: This article aims to help students master the types of Kazakh national clothing found in Abai Qunanbayuly's poems using the "Scarab" technique. The main goal is to increase students' interest in national culture, expand their knowledge about national costumes in Abai's works, and propose an effective teaching method using "Scarab" technology.

Keywords: Abai Kunanbayuly, national costumes, "Scarab" technology, interactive learning, national culture, national values, "Brainstorming" method.

Жалпы орта білім беруге қойылатын заманауи талаптарды ескере отырып, жалпы орта білім беруде оқулықтар оқушылардың жан-жақты білім алуына бағытталып отыр.[1:3]. Оқулықтардың мақсаты – балалардың тек қана академиялық білімдерін ғана емес, сонымен қатар олардың сыни ойлау, шығармашылық, проблемаларды шешу және коммуникациялық дағдыларын қалыптастыру болып отыр. Кейінгі баспа бетін көрген оқулықтардағы тақырыптар оқушылардың тек қана білімдерін ғана емес, сонымен қатар олардың дағдыларын, құндылықтарын және көзқарастарын дамытуға көмектеседі.

Әрбір халықтың ұлттық киімдері – сол халықтың тарихы мен мәдениетінен дерек беріп отырады. Қазақ халқының да ұлттық киімдерінің өзіндік ерекшеліктері бар. Ата-бабаларымыз көшпелі өмір салтын ұстанғандықтан ұлттық киімдеріміз де соған бейімделген. Ұлттық киімдеріміз ыңғайлы, жылы және қозғалысқа кедергі келтірмейді және әртүрлі өрнектермен безендіріліп

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

отырған. Бұл өрнектердің өзіндік мағынасы бар болып, киімдерді дайындау үшін табиғи материалдар; жүн, тері, жібек және мақта т.б. сол сияқтылар қолданылған.

Қазақ халқының және жалпы түркі халықтарының ұлттық құндылықтары жөнінде жалпы орта білім беретін мектептің қазақ тілі оқулықтарында «Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары», «Сәбиге ат қою дәстүрі», «Құдалық дәстүр», «Қыз айттыру – дәстүр», «Тұсаукесер», «Домбыра – қазақ халқының асыл қазынасы» [2:3-4], «Қазақ халқының ұлттық спорты», «Бузкаши – тәжіктің ұлттық ойыны», «Өзбектің хан-атласы» [3:3] т.б. тақырыптар берілген. Оқушыларға ұлттық құндылықтарды меңгерту – маңызды және көп қырлы процесс. Ол жас ұрпақтың бойында ұлттық сана-сезімді, мәдени мұраға деген құрметті қалыптастыруға бағытталған. Сондықтан да осы ұлттық құндылықтар сөз етілгенде Абай өлеңдеріндегі қазақтың ұлттық киімдері туралы жас буынға кеңірек мәлімет беру өте орынды болып есептеледі.

Абай өлеңдеріндегі қазақтың ұлттық киімдері туралы оқушыларға кеңірек мағлұмат беруде «Скарабей» технологиясын қолдансақ жақсы нәтижеге ерісе аламыз. «Скарабей» - оқушылардың ойлау кеңжиегін кеңейтуге, есте сақтау қабілетін дамытуға және қандай да бір мәселені шешу кезінде өз пікірін еркін білдіруге мүмкіндік беретін интерактивті технология. Бұл технология оқушыларға білім сапасы мен деңгейін өз бетінше объективті бағалауға, оқытылатын тақырып туралы түсініктер мен ұғымдарды анықтауға мүмкіндік береді. Ол сонымен бірге әртүрлі идеяларды білдіруге, сондай-ақ олардың арасындағы байланыстарды анықтауға мүмкіндік береді.[4:44]

«Скарабей» технологиясын қолдануда бірінші кезекте оқушыларға «Миға шабуыл» әдісімен бастаймыз:

- Қазақтың ұлттық киімдері туралы не білесіңдер?

- Абай Құнанбаев өлеңдерінде ұлттық киімдеріміздің қандай түрлері кездеседі?

Тақырыпты оқушыларға үйрету барысында қазақ ұлттық киімдерінің түрлері: ерлер киімі, әйелдер киімі, қазақ ұлттық киімдерінің ерекшеліктері, қазақ ұлттық киімдерінің маңызы туралы мәлімет беріледі, Абай өлеңдеріндегі ұлттық киімдер түрлері бойынша үлестіме материалдар тарқатылады.

Үлгі: Үлестірме материал

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

Шекпен	Өлең: "Қыс" Жол: "Шекпен тігер қатыны бүрсең қағып"	Бұл жолда шекпеннің қыста, суықта жылу беретін қасиеті айтылып тұр. Шекпенді қазақтар қыста киетін жылы киім ретінде қолданған
Тон	Өлең: "Қыс" Жол: "Тоңған иін жылытып, тонын илеп"	Бұл жолда тонның жылыту қызметі сипатталып отыр. Тон қыста киілетін әрі өте жылы киім, ол көшпенді қазақ халқының тұрмысында маңызды рөл атқарған
Былғары етік	Өлең: "Ескілік киімі" Жол: "Мықшима аяғымда былғары етік"	Бұл жолда былғары етіктің көшпелі өмірде аяқ киім ретінде маңызды рөл атқарып, қыстың суығында аяқтарды жылытуға арналғанын көреміз
Киіз байпақ	Өлең: "Ескілік киімі" Жол: "Киіз байпақ тоңдырмас ызғар өтіп"	Киіз байпақ — қазақтың қыста киетін аяқ киімі, ол аяқтарды тоңудан сақтап, жылы ұстайды.
Тымақ	Өлең: "Ескілік киімі" Жол: "Күләпәра басымда, пұшпақ тымақ"	Тымақ — қазақ ерлерінің дәстүрлі бас киімі, көбінесе қыста киіледі. Бұл жолда тымақтың қазақтың ұлттық киімдерінің бір бөлшегі ретінде сипатталып тұр.

«Скарабей» жеке және шағын топтарда қолдансақ жақсы нәтижеге ерісеміз. Скарабей технологиясы оқушыларға жеңіл қабылданады, өйткені ол іс-әрекеттің ойлау, танымдық ерекшеліктерін ескере отырып, жеңілден күрделіге қарай жасалады. Ол оқушылардың тәжірибесін пайдалануды көздейді, рефлексивті бақылауларды жүзеге асырады. Жалпы бұл технологияны қолдануда оқушыларда басқалардың пікіріне құрмет, ұжыммен жұмыс істеу шеберлігі, белсенділік, жұмысқа шығармашылықпен қарау, мүмкіндіктерін көрсету сияқты дағдылары қалыптасады.

Абай өлеңдерінде кездесетін ұлттық киімдер түрлерін оқушыларға үйретудің маңызы зор. Оқушыларға Абай өлеңдеріндегі ұлттық киімдер туралы айта отырып, олардың санасына ұлттық құндылықтарды сіңіруге болады. Олар

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

арқылы өткен дәуірдің адамдарының тұрмысы, әдет-ғұрпы, эстетикалық талғамы туралы кеңірек мағлұмат алады. Ұлттық киімдердің атаулары, олардың сипаттамалары оқушылардың сөздік қорын молайтуға көмектеседі. Қорыта келгенде, Абай өлеңдеріндегі ұлттық киімдер түрлерін Скарабей технологиясы арқылы оқушыларға үйрету – олардың ұлттық мәдениетін сақтауға, тарихымен танысуға, эстетикалық талғамын дамытуға, тіл байлығын арттыруға зор үлес қосады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Абай Құнанбаев таңдамалы шығармалары. – Алматы: Қазақтың Мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1952. – 342 б.
2. Айтбаев Д., Айтбаева Г., Әбдираймова Ж. Қазақ тілі [Мәтін]: 10-сыныбына арналған оқулық – Ташкент: Республикалық білім орталығы, 2022. – 224 б.
3. Айтбаев Д., Айтбаева Г., Темірбаева Б. Қазақ тілі : 7-сыныбына арналған оқулық – Ташкент: Республикалық білім орталығы, 2022. – 224 б.
4. Ишмухамедов Р. Абдукодиров А. Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар).-Т.: Истеъдод, 2008.- 180 б.
5. Қазақ халқының ұлттық киімдері. - Алматы: «Алматы кітап», 2007. – 384 б.
6. <https://www.lex.uz/acts/3137130>